

avtorica ukvarja predvsem s prepisovanjem, vezavo in umetniškimi okovi knjig.

Etnografsko gradivo obsega večje število člankov. Milenko Filipović v članku »Romantizam u narodnoj nošnji: haljetak Dušanka« podaja zgodovino tega dela nošnje, ki se javlja relativno zelo pozno v Vojvodini. Milan Milošev v članku »Olajnica u Uljmi« opisuje stiskalnico za olje, kakršne so se uporabljale v Banatu. Vera Milutinović pa v članku »Suvača u Sidu« podaja opis mlina, ki je služil ne samo kot mlin, temveč tudi kot stiskalnica za olje in za predelavo lanu. Petar Vlahović v članku »Najnoviji naseljenici u banatskom selu Mramorku« opisuje današnji sestav prebivalstva te vasi, ki se je iz raznih krajev Jugoslavije doselilo leta 1946. Poleg tega pa opisuje tudi njihove običaje, ki predstavljajo zmes nekdanjih ter novo prevzetih običajev. Mirko Šulman nam pa podaja posamezne običaje iz nekdanjega cehovskega življenja v Subotici. Nekaj novih momentov iz življenja Čango-Madžarov je objavil Stevan Degrel, medtem ko Pal Katona poroča o predelavi paprike v Horgošu in okolici.

Prirodoslovnih ved se dotikajo samo trije članki. Milorad Marčetić poroča o fenoloških opazovanjih ornitofavne v Vojvodini, Aladar Trišler pa o naselbini čapelj in o spominih na novosadski »rit«, kjer so iskali naselbino malih plemenitih čapelj.

Ostala poročila se dotikajo zgodovine, razvoja in dela posameznih muzejev, dalje raznih zastav, razvoja zbirke posameznih muzejev itd. V posebnem pododdelku so podana poročila o zaščitnih delih in o konservaciji raznih objektov v Vojvodini. Sledijo ocene in kritike ter bibliografija.

Josip Korošec

Milutin Garašanin-Draga Garašanin: Priročnik za arheološka iskopavanja. (Savezni Institut za zaščito spomenika kulture), Beograd 1955, 80 strani, 51 risb, slik in načrtov na tablah.

Zvezni Institut za varstvo kulturnih spomenikov v Beogradu je v okviru svojih edicij izdal zgornji priročnik, ki sta ga sestavila naša znana znanstvena delavca na arheološkem področju, Milutin in Draga Garašanin. Pomanjkanje podobnih del tako na področju arheologije, kakor tudi muzeologije ne občutimo samo pri nas, temveč tudi v tuji strokovni in tudi praktično uporabni literaturi. S tem večjim veseljem moramo zato sprejeti ta novi priročnik, v katerega sta avtorja vložila precej truda, naslanjajoč se pri njegovi sestavi v glavnem na svoje lastne skušnje. Zanimarila pa nista niti tuje literature, v kolikor obstaja, vendar sta jo uporabljala nadvse kritično. Kakor druge vede, tako se tudi arheologija in njeni znanstveni prijemi, med katere sodi tudi arheološko iskopavanje, vse bolj in bolj razvijajo. Kar je še pred leti veljalo za višek metodološkega dela, je danes že zastarelo. Napako delajo tisti znanstveni delavci, ki se kljub napredku v znanosti drže še vedno starih principov in zametujejo nove znanstvene ali pa praktične pridobitve, posebno ako ti niso združeni z novimi, težko dostopnimi in dragimi instrumenti. Zasluga avtorjev priročnika pa je ravno tako v opozarjanju tudi na take zastarele in zato danes zgrešene prijeme, v kolikor bi jih hoteli še vedno, mogoče iz nekega oportunizma, uporabljati. Nesporno bi se o posameznih glediščih, ki ga zagovarjata avtorja, moglo še diskutirati, vendar se taki momenti dogajajo vedno in tudi povsod. Zato ne gre nekaj obsoditi ali zavreči, kar je lahko ravno tako dobro, kakor kaj drugega. Zvezni institut je pa z izdajo tega priročnika napravil ogromno uslugo tako naši arheološki vedi, kakor tudi naši arheološki publicistiki.

Priročnik je razdeljen na štiri poglavja, v okviru katerih avtorja razpravljata o posameznih točkah in problemih. V prvem poglavju: »Splošne opombe o arheoloških izkopavanjih« govorita avtorja po vrsti o nalogah arheologije ter o cilju izkopavanj, dalje o vrstah arheoloških izkopavanj

glede na zastavljene naloge, glede na varstvo ogroženega zemljišča in glede na kontrolo podatkov že raziskovanih lokalitet. V istem poglavju govorita avtorja tudi o izbiri zemljišča za izkopavanje pri sistematičnih delih in v naprej zastavljenih nalogah, pri čemer je potrebno kritično upoštevati vse dosedanje podatke, ki jih imamo o takšni lokaliteti. Ravno tako je pa potrebno zbrati podatke na samem zemljišču pred začetkom del. Glede na velikost izkopavanj pa avtorja razlikujeta sistematična izkopavanja, kjer se vrše izkopavanja velikih razmerij, tako da se sčasoma zajame cela lokaliteta in pa t.i. sondažna izkopavanja, katerih cilj je ugotavljanje le posameznih momentov, kakor so značaj lokalitete, ugotavljanje kulturne skupine, ugotavljanje kronologije itd.

Drugo poglavje obsega »Priprave in organizacijo arheoloških izkopavanj«. Avtorja se v tem poglavju dotikata vrste točk, ki so v glavnem vezane s predpripravami. Tako opozarjata na pomen zbiranja podatkov o lokaliteti, ki se bo sistematično raziskovala, bodisi po že objavljenem gradivu, po objavljenih podatkih o lokaliteti, ravno tako pa tudi po gradivu, ki je po muzejih, v starih zapisih, po osebnem pregledu lokalitete, pri antičnih lokalitetah pa tudi po podatkih v antičnih virih. Avtorja dalje menita, da se pred sistematičnimi izkopavanji lahko napravijo tudi poskusne sonde, posebno tam, kjer nismo gotovi glede točnega mesta lokalitete. Včasih lahko take poskusne sonde nadomestijo tudi avionski fotografski posnetki, ki se v novejšem času vse bolj uporabljajo. Pri tehničnih pripravah pa avtorja posebno opozarjata na geometrsko snemanje terena ter na problem odmetavanja zemlje, ki v resnici sodi v enega najtežjih problemov tako pri tistih objektih, ki bodo ostali dalje odkriti, kakor tudi pri tistih lokalitetah, ki jih je potrebno zopet zasuti. Pri sestavi ekip in strokovnjakov, ki se bodo udeležili večjih izkopavanj, sodita avtorja, da mora sodelovati večje število strokovnjakov že glede na velikost izkopavanj, kakor tudi glede na razne periode, ki so zastopane na taki lokaliteti. Dalje priporočata tudi, da bi pri izkopavanjih sodelovali strokovnjaki drugih ved, na katere se mora arheologija naslanjati, kakor so geologija, antropologija, paleobotanika itd. V posebnem oddelku pa govorita avtorja o tehničnih sredstvih, orodju in podobnem, ki se uporabljajo pri izkopavanjih.

Tretje poglavje je posvečeno metodi arheoloških izkopavanj. Kot osnovo priporočata avtorja t.i. mrežasti sistem dela, ker je enostavni koordinantni sistem brez nadaljnjee delitve danes že zastarel. Čeprav dovoljujeta v posameznih primerih tudi uporabo poskusnih sond, vendar avtorja opozarjata na njih pravilno izkoriščanje, tako da se z nepazljivostjo ne uniči glavni del objekta. Zato predlagata uporabo le nekaterih vrst sond, medtem ko druge, kakor so sonde v obliki vodnjaka, dalje sonde v obliki predora itd., ki so se nekdanje zelo rade uporabljale, izključujeta. Že glede na razne značaje lokalitet, dalje glede na njih vsebino, delita avtorja vse lokalitete na naselbine in nekropole. Pri naselbinah, ki se med seboj razlikujejo že glede na mesto, kjer so, prav tako pa tudi glede na časovno obdobje, kjer se pri posameznih naselbinah moremo naslanjati le na stratigrafijo in na droben material, pri drugih pa zopet na arhitekturo, kar vse zahteva posebne metode dela, obravnavata avtorja po vrsti posamezne take primere. Tako se posebej dotikata raziskovanja naselbin v jamah, posebej pa naselbin na odprtem prostoru, kjer se ozirata tudi na raziskovanje posameznih objektov, kakor so hiše, stanovanjske jame, peči, ognjišča itd. Dalje navajata razne načine raziskovanja pri močvirnem zemljišču in pri naselbinah, ki so pod vodo, kakor tudi načine raziskovanja predzgodovinskih in zgodnesrednjeveških utrd ali gradišč, kjer imamo na eni strani fortifikacije, na drugi pa naselbino. Avtorja zastopata gledišče, da se raziskovanje obzidja gradišč že glede na velike stroške ne more izvršiti v celoti, temveč le s sondami ali preseki. Pri raziskovanju antičnih in srednjeveških stavb pa priporočata istočasno

konzervacijo odkritih objektov, posebno še, če bodo objekti ostali dalje vidni. Glede raziskovanja kompleksnih najdišč, kjer imamo več neenotnih period in objektov na istem mestu, pa avtorja menita, da se zgornje plasti ohranijo, posebno ako so tu zastopane pomembnejše stavbe, medtem ko naj se niže ležeče plasti raziskujejo samo s sondami, toda le na mestih, ki ne bodo ogrožala višje ležeče stavbe. Pri raziskovanju nekropol opozarjata avtorja na večje število možnosti izkopavanja gomil, kar je pa odvisno od velikosti gomil in materiala, iz katerega so gomile sestavljene. Pri izkopavanju nekropol s planimi grobovi zastopata avtorja mnenje, da se mrežasti sistem ne sme uporabljati preveč toga. Ravno tako opozarjata na čim detajlnejše delo in puščanje vseh arheoloških predmetov in drugih objektov in situ toliko časa, dokler se ne dobi detajlna slika posameznih grobov.

V četrtem poglavju se avtorja ukvarjata z arheološko dokumentacijo, ki jo je potrebno napraviti pri izkopavanjih in ki se hrani v ustreznih arhivih. Predvsem je ta potrebna za kasnejšo kontrolo, ker se celotna dokumentacija ne more vedno objaviti, posebno pri raziskovanjih večjih razmer. V tako dokumentacijo sodi na prvo mesto dnevnik dela, terenski posnetki, risbe profilov, risbe temeljev stavb, risbe detajlov itd., dalje razne vrste fotografij ter točno po kvadrantih in po stratigrafiji razdeljen droben material. Avtorja opozarjata tudi na nepravilnost tistih strokovnih delavcev, ki puščajo po končanih delih teren neurejen. Ravno tako obstaja precejšnja problematika tudi z materialom, ki se odvrže kot neuporabljiv bodisi zaradi prevelike množine, ali pa iz kakršnih koli drugih vzrokov. Avtorja predlagata, da se tak material zasuje na zato odrejenem mestu na samem zemljišču, kjer so se vršila izkopavanja. To mesto naj se označi tudi na načrtih.

Avtorja sta svoja izvajanja opremila tudi z raznimi načrti, profili in fotografijami raziskovanj, tako da je celoten priročnik čimbolj nazoren. V resnici bo lahko služil tako arheološkim muzejskim delavcem pri njih terenskih delih ter jih istočasno opozarjal in odvrčal od eventualnih nepravilnosti, kakor bo lahko služil mlajšemu arheološkemu kadru kot učna knjiga.

Josip Korošec

Miodrag Grbić: Osnovi istraživanja arheoloških nalazišta. (Srpska Akademija nauka, Povremena izdanja Arheološkog instituta, Sv. 1), Beograd 1953, 76 str.

Srpska akademija je v okviru svojih edicij izdala knjižico z gornjim naslovom, ki jo je napisal Miodrag Grbić. V glavnih obrisih prikazuje avtor splošno arheološko raziskovanje. Na ta način, kakor tudi glede na poljudnoznanstven način podajanja je knjižica dobila neki pomen priročnika, ki je zamišljen, da bi mogel koristno služiti posameznim muzejskim delavcem v arheologiji.

Avtor je svojo knjižico razdelil na več oddelkov, v katerih se dotika raznih vprašanj, tako glede splošnega prikaza arheologije, njenega pomena, kakor tudi opisa posameznih objektov ter posameznih del, ki jih opravljajo arheologi. Avtor se v prvem poglavju dotika vprašanja arheološke vede in njene vsebine, nato prehaja na delitev arheologije, dalje na stratigrafijo, na tipologijo, na kronologijo, na odnos arheoloških virov do duševnega in ekonomskega življenja ter na odnos arheologije do posameznih pomožnih ved. V drugem poglavju se avtor dotika vzrokov, zaradi katerih arheološki objekti propadajo, nato prehaja na spomenike, ki so še ohranjeni ter govori o srednjeveških razvalinah in arheoloških najdiščih pod zemljo. Tretje poglavje je posvečeno zbiranju gradiva, rekonstrukciji zemljišča, izkopavanju ter konservaciji arheoloških objektov. V istem poglavju govori tudi o arheoloških pripomočkih pri raziskovanju. V četrtem poglavju govori avtor o nepremičnih arheoloških objektih od